

ČERNÁ OVCE

OTÁZKY A ODPOVĚDI

1. Co je to rasismus?

Rasismus je **politická teorie** postavená na **tezi, že lidstvo lze na základě biologické determinace rozdělit na skupiny – rasy** – a že tato biologická determinace odráží různé duševní a rozumové schopnosti příslušníků těchto ras. **Rasy si nejsou rovny**, a jejich příslušníkům tedy nelze přiznat stejná práva a podíl na politické moci.

2. Jak rasismus vznikl a jak se vyvíjel?

Jako politická teorie se rasismus objevuje **koncem 18. století** s rozvojem antropologie a sociologie. Východiskem teorie je neměnná biologická danost, která přisuzuje příslušníkům jednotlivých ras stereotypní vlastnosti, které jsou stejně jako fyzická odlišnost dědičné, a tedy nezměnitelné. Základy rasistické teorie postuloval **Arthur de Gobineau** v knize Pojednání o nerovnosti lidských ras, kde rozděлил lidstvo na **3 základní rasy – žlutou, černou a bílou** – a přisoudil jim různé vlastnosti. Jako nejkvalitnější rasu označil árijskou rasu.

Rasismus později dostal nové rozměry prostřednictvím **teorie sociálního darwinismu**. Teorie aplikuje Darwinův zákon o přirozeném biologickém výběru na společnost. Tvrdí, že přežije pouze nejsilnější jedinec, který také určuje dějiny lidstva. V různých pracích té doby je tímto nejsilnějším jedincem představitel bílé rasy. Koncem 19. století jsou položeny „**vědecké**“ **základy antisemitismu** (autoři jako Le Bone, Haeckel, Drumont považují za věčné nepřátele Židy, proti kterým je potřeba vést válku), později využité nacistickými teoretiky.

Poprvé se termín rasismus objevuje v **30. letech 20. století v Oxfordském slovníku**. Rasismus nabývá různých podob i po druhé světové válce. Světové společenství přitom usiluje o jeho potlačení na úrovni legislativní (Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace, 1965, Mezinárodní úmluva o potlačení a trestání zločinu apartheidu, 1973) i praktické (odstranění apartheidu v JAR, odstraňování rasové segregace). V 80. letech 20. století bylo na základě poznatků genetiky, antropologie, sociologie a filozofie **odmítnuto dělit lidi na různé rasy proto, že takové dělení není vědecky odůvodnitelné**.

3. Jaká jsou možná řešení problémů s rasismem?

Mezi možná řešení problematiky rasismu patří prevence, politika a legislativa a účinná represe.

Prevence:

- vzdělání a výchova k lidským právům, multikulturalismu a toleranci na všech úrovních školství,
- antirasistická nepolitická výchova (neztotožňovat anti-rasismus s politikou levice, resp. levého středu),
- efektivní kampaně proti rasismu, tj. kampaně, které nepřesvědčují již přesvědčené,
- neutrální mediální jazyk (Vietnamský trhovce prodával padělané zboží vs. Trhovce prodával padělané zboží),
- rozšíření volnočasových aktivit pro neorganizovanou mládež a mládež ohroženou sociálním vyloučením.

Politika a legislativa:

- důsledná antidiskriminační politika a realizace antidiskriminační legislativy,

- prosazování legislativy na ochranu národnostních, etnických a jazykových menšin,
- vstřícná, respektující a integrující migrační politika,
- vzdělávání všech orgánů činných v trestním řízení v oblasti trestných činů z nenávisti.

Účinná represe:

- efektivní aplikace právních norem stíhající trestné činy z nenávisti kvalifikovanými odborníky,
- užívání alternativních trestů na úkor nepodmíněných trestů odnětí svobody a využívání služeb Mediační a probační služby při socializaci pachatelů,
- obezřetná kriminalizace méně závažných nenásilných jednání, například nošení některých symbolů.

4. Co lidi přiměje k nenávistným násilnostem a rasismu? Jak může být někdo rasista vůči vlastní rase?

Důvodem může být strach, a ten může mít hned několik příčin. Můžu se například bát, že mě někdo udeří, když já neudeřím první. Můžu se bát, že nikam nezapadnu, když se jasně nepřidám k nějaké skupině a nebudu ji chránit. Můžu se bát, že když se nepřidám k nenávisti, stanu se jejím terčem já. Můžu se bát, že když nebudu kopat kolem sebe, tak si ostatní všimnou, že jsem v podstatě nezajímavá nula. **Strach má navíc tu nevýhodu, že se rád maskuje jako něco jiného**, takže si někdy myslím, že jsem spravedlivý, hrdý nebo i odvážný, a přitom se prostě bojím. Není špatné se někdy bát nebo být spravedlivý, hrdý nebo odvážný, ale pokud strach zabalený do něčeho vznešeného učiníme centrem svého života, tak stavíme na lži.

Rasismus vůči vlastní rase souvisí s nenávistí vůči skupině, s níž mě spojují nějaké společné znaky. Strach můžu mít i z toho, že mě budou spojovat s někým, **s kým spojovaný být nechci nebo se bojím s ním být spojován**. Pokud se nemůžu zbavit znaků, které mě se skupinou spojují, pak je jedním z řešení co nejostřejší vymezení vůči této skupině, k níž se bojím patřit.

5. Za jakých okolností zemřel Damilola Taylor? Kdo je zodpovědný za jeho smrt?

Damilola Taylor byl **desetiletý chlapec původem z Nigérie**. Se svou rodinou se v roce 2000 přestěhoval z Afriky na panelové sídliště do jižní části Londýna s vidinou lepšího života. Dne 27. listopadu 2000 byl Damilola na cestě ze školy domů **napaden staršími spolužáky**. Během útoku byl vážně **poraněn ostrou rozbitou lahví**. Na následky vykrvácení ze stehenní tepny krátce po útoku na ulici zemřel. Zpětně bylo zjištěno, že Damilola byl ve škole skupinou spolužáků delší dobu šikanován. Po sérii vyšetřování a soudních přelíčení byli v roce 2006 z vraždy usvědčeni bratři Danny a Ricky Preddieovi (v době vraždy jim bylo 12 a 13 let) a odsouzeni k osmi letům vězení.

6. Jak se Cornelius (hlavní postava) zvládl opět vrátit k normálnímu životu?

Pro Cornelia nebylo snadné změnit svůj dosavadní životní styl. Násilné chování, modré kontaktní čočky, drahé oblečení a světlý pudr na obličeji byly pro něj **způsobem ochrany před rasismem**, kterému musel ve společnosti čelit. Jedním ze silných motivů ke změně chování byla Corneliovi jeho **přítelkyně**, která nesnášela jeho násilné chování. Dalším silným momentem v Corneliově životě bylo zjištění, že je **dyslektik**. Roky byl na škole označován za hloupého, až tomu sám uvěřil. Po letech zjistil, že vliv na jeho studijní výsledky má porucha čtení. Dalším významným milníkem byl pro Cornelia **vstup na vyšší odbornou školu**, kde výrazně ubylo rasistických urážek a útoků od vzdělanějších studentů. Cornelius si tak postupně dovolil odložit svou ochranou masku. Nově se naučil **přijímat svou pravou černošskou identitu** a začal oceňovat své původní nigerijské kořeny. To mu postupem času umožnilo přijmout sebe sama takového, jakým opravdu je.

Odpovědi vypracovali:

Klára Kalibová, ředitelka IN IUSTITIA, o.p.s. (otázky č. 1, 2, 3)

Matěj Strítěský, Liga lidských práv (otázka č. 4)

Čerpáno z rozhovoru s Corneliem Walkerem, podle kterého byl film natočen. Více viz odkazy níže. (otázky č. 5, 6)

Odkazy:

„I didn't know if I wanted to be black or white“: my life between worlds. The Guardian. [online]. Copyright © 2019 Guardian News [cit. 12.09.2019]

<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2018/oct/26/i-didnt-know-if-i-wanted-to-be-black-or-white-my-life-between-worlds?fbclid=IwAR05NKR-P6Xe2fZEicQqghQfokMupPY980oUtI3cyLBaica8pWrKE4cjORM>

– k dispozici je i český překlad *Zpověď Cornelia Walkera*

Amnesty International ČR – věnuje se ochraně lidských práv na mezinárodní úrovni, v České republice realizuje kampaně a vzdělávací projekty zaměřené na ochranu před rasismem a xenofobií

www.amnesty.cz

In IUSTITIA, o.p.s. – poskytuje poradenství obětem násilí z nenávnosti, věnuje se prevenci a monitoringu tohoto násilí

www.in-ius.cz

Liga lidských práv, o.p.s. – věnuje se ochraně lidských práv

www.llp.cz

Ministerstvo vnitra České republiky – zpracovává a vydává zprávy o extremismu na území ČR

www.mvcr.cz

Poradna pro občanství, občanská a lidská práva – poskytuje služby obětem diskriminace

www.poradna-prava.cz

ROME A, o.p.s. – zabývá se monitoringem nenávnstných demonstrací, spravuje bezplatnou linku pomoci obětem rasistických útoků

www.romea.cz

Židovská obec v Praze – monitoruje projevy antisemitismu a zpracovává Výroční zprávu o projevech antisemitismu

www.kehilaprag.cz

Doporučená literatura:

Šišková, T.: *Výchova k toleranci a proti rasismu – Multikulturní výchova v praxi. Portál, Praha 2008.*

Tollarová, B.; Hradečná, M.; Špírková, A.: *Jsme lidé jedné Země. Metodika programu prevence xenofobie a rasismu. Portál, Praha 2013.*

Poslední aktualizace: 05/2023